

דבר, דיון היסטורי. העימות בין המעצמה הגדולה והקטנה מקיף שלושה מעגלים הנכנסים זה בזה: כוחה הצבאי והלאומי של המדינה הקטנה, כושר התימרון שלה, גחני-שותי-החלטתה, מערכת הבריתות שנקשרה בהן, יציבותה, מידת ההסכמה שבתוכה וכו'; כוחה הצבאי של המעצמה הגדולה ומטרתה של המעצמה הגדולה בסיכסוך; המצב הבינלאומי ומערכת הכוחות הקיימת בסיטואציה נתונה, היחסים בין המעצמות הגדולות, ומטרתה של המעצמה החוסה על המדינה הקטנה. זוהי מערכת מסובכת, רבת-אפשרות יות ורבת-גונים, אשר במחצית השנייה של המאה ה-20 היא שונה-בתכלית מן המערכת שהיתה מופרת קודם-לכן.

המערכת המודרנית מלאה פאראדוקסים: מדינה קטנה מסוגלת לתמרן בין מעצמות יריבות ולרכוש כוח מדיני הרבה מעל למשקלה האמיתי; מעצמה גדולה יכולה להימצא בעימות צבאי ממושך וטוטאלי עם מדינה

המפלגה עלתה חשיבות "ההנהגה האזורית", הקיצונית יותר, על חשבון "ההנהגה הלאומית", והתחיל מאבק בין שתי הנהגות אלו. חילוקי-דעות היו גם בתוך האגף הצבאי, שבאו לידי ביטוי במיוחד בסיכסוך שפרץ בי-1965 בין הגנרלים אמין אל-חאפז וצלאח ג'דיד. הספר מסיים בפרק על הפיכת ה-23 בפברואר 1966, שהעבירה את השלטון לצעירים ולקיצוניים, שביניהם גודע משקל רב לקצינים עלאויים (ובמידה מסוימת גם לדרוויים), הרחיקה את חאפז והעלתה את צלאח ג'דיד כ"איש הזוק" התורן של סוריה.

מדינות קטנות במבחן הקיום

מחקרו של פרופיסור ויטל עוסק בתחום ה"קלאסי" של תורת היחסים הבינלאומיים: מאזן-הכוחות ויחסי-הכוחות. בתחום רחב זה הוא מטפל בצד אחד בלבד: היחסים בין מדינה מדרגה שלישית או שניה עם מעצמה מדרגה ראשונה, ובמיוחד ביחסי העימות בין מדינה קטנה למעצמה. ויטל בחר בשלושה מקרים פאראדיגמטיים הבאים ללמד על הכלל, "אם כי לאו דווקא במדויק". אבל הדמיון בין שלושת המקרים—פינלנד, צ'כוסלובקיה וישראל—יותר משהוא יכול ללמד על כלל כלשהו מגלה הוא הבדלים מכריעים בין "מקרה" ל"מקרה", עד כדי להטיל ספק רב באפשרות לנסח תיאוריה שלמה.

הבדל אחד מכריע מוזקר מיד לעין: קודם למלחמת-העולם השנייה לא היה העולם דור-מעצמתי אלא רב-מעצמתי. יכולת התימרון הפוטנציאלית של צ'כוסלובקיה בשנות ה-30 היתה גדולה פי-כמה מיכולת התימרון שלה אחריה. דומה כי לכל היותר יכולים אנו לקבוע סדרה של בתים על-פיהם נבחן כל מקרה ומקרה של עימות בין מעצמה גדולה ומעצמה קטנה לעצמו.

הדיון של פרופיסור ויטל הוא, בסופו של

האשה הגדולה מן החלונות

רומן חדש מאת יהושע קנז

ענינו — דיירי בית משותף לבני עדות שונות בתל-אביב, בהם ארציים גשמיים ובעלי תאוה ובהם תמהונים, בודדים ונפגעי נפש, ועלילת חיהם היומיומיים. ריאליזם דק ועדין, רואה פנימה. חתירה לפשטות לשון וסגנון. מתינות שברכיזו פנימי.

ראשון לספריית הרומן והנובלה, הכוללת מקור מעולה ותרגום ספרי מופת מספרות העולם.

6.80 ל"י

הוצאת דביר

* דוד ויטל: מדינות קטנות במבחן הקיום; תרגום: חיים יערי; עם-עובד / ספרית "אפקים", 1972; 189 עמ'.

אי־שֶׁצָבָא או אי־מְדִינָה הוּא, אִפְשָׁר שִׁיזְכוּר, מִחוּךְ מְקָרְאוֹתָיו וְתַלְמוּדוֹ בְּהִיסְטוֹרִיָה, שֶׁבְּגִיל 46 כִּבֵּר הָיָה בּוֹנָאֲפָרְטָה, לְמַשֵּׁל, קִיסְרֵי־לְשַׁעְבָּר וּבְעֵשְׂוֹתוֹ דְּרַכּוּ לֵאמֹר סַנְטֵי־הַלְנָה יִכּוֹל הָיָה לְהַתְמַכֵּר לְהִירֵהוּרִים פִּילוֹסוֹפִיִּים (פְּחוֹת או יוֹתֵר) עַל "הַתִּיכַת" הִיסְטוֹרִיָה שֶׁעָשָׂה בְּמוֹיֵדֵינוּ. אִפְשָׁר גַּם יִזְכוּר בְּאִיזָה גִיל הַגִּיעַ אֶלְקֶסַנְדֵּר מוֹקוּדוֹן בְּמַסְעֵי־כִיבוּשָׁיו הַמְתַרְוֵן לְהוֹדוֹ, בְּאִיזָה גִיל נַעֲשֶׂה פִיטֵי־הַצֵּעִיר מְנַהֲגָה שֶׁל קוֹאֲלִיצִיָה לְחֻמַּת, או אִף בְּאִיזָה גִיל הַגִּיעַ נַעֲרִיזֶהב כְּגוֹן קַנְדִי לְנִשְׂאוֹת אֲרָצוֹת־הַבְּרִית. וְאִם הִיסְטוֹרִיָה הַצִּיּוֹנִית, לְמַשֵּׁל, הָיָה "מַעֲרַכַת הַהִתְיַחֶסוֹת" שֶׁלוּ וְדָאֵי יִזְכוּר בְּנִקְיַפ־לֵב כִּי תִיאֹדוֹר הַרְצֵל, פִּילִיטוֹנִיסְט וּמַחְזָאֵי וַיִּנְאֵי מְמוּצָא יְהוּדֵי־הוֹנְגְרִי, נַעֲשֶׂה בְּגִיל 37 מֶלֶךְ בְּלִתִּי־מוֹכֵר לְהַמוֹנֵי יְהוּדִים חוֹלְמֵי־מַשִּׁיחַ וּבְגִיל 44 הֵלֵךְ לְעוֹלָמוֹ וְנִכְנַס לְמַלְכוּת הָאֲגָדָה. כֵּן גַּם יִזְכוּר אוֹלֵי כִי בְּגִיל 43, עִם קְבֵלַת הַצְהָרַת־בֶּלְפּוֹר, הַגִּיעַ כִּבֵּר ד"ר וַיִּצְמַן לְשֵׁא קוֹאֲלִיצִיָה שֶׁלוּ, שֶׁבְּגִיל 36 או 37 נַעֲשֶׂה ז'בוֹטִינְסְקֵי אֵבִי "הַגְּדוּדִים הָעִבְרִיִּים" וְשֶׁבְּגִיל שְׁלוֹשִׁים־וְעֹשָׂהוּ נַעֲשֶׂה חַיִּים אֶרְלוֹוֹרוֹב שֶׁר־הַחוּץ שֶׁל "הַמְדִינָה הַיְהוּדִית בְּדֶרֶךְ".

חִישׁוּבֵי־עֵתִים מַעִין אֱלֹהֵי, עַל רִקַּע שֶׁלְטוֹנָה הָאֶפְסְטִיבֵי שֶׁל כַּעִין אוֹלִיגָאֲרַכִּיָה בְּחַיִּים הַמְדִינִיִּים בִּישְׂרָאֵל, יֵשׁ לָהֶם בְּהַכְרַח הַשְּׁפַעָה עַל הַטְּאֲקִיָה הָאִישִׁית וְעַל הַהֲתַנְהוּגוֹת הַצִּיּוֹרִית שֶׁל עֶסְקוֹן מְפַלְגָתִי הַמְתַקְרָב או מַגִּיעַ, כְּאִמּוֹר, לְגִיל 50, בִּיחֻד אִם מְטַעֲמִים סוֹבִיֶּקְטִיבִיִּים כְּלִשְׁהֶם, או מִכּוּחַ אִיזָה צִירוֹפִי־מַסִּיבּוֹת, נִמְצָא מִשְׁקִיעַ אֶת "בְּלֵבד" (כְּגוֹן) וְאוֹנוֹ בְּתַפְקִידֵי בִיצוֹעַ ב"שִׁדָּה" (כְּגוֹן) הַצֵּלַת יְהוּדִים, הַתִּישׁוּבּוֹת, סִיוֵעַ טַכְנִי), כִּפִּי שְׂאִירַע לְמִיּוֹדַעְנוֹ אֲרִיָה (לוֹבָה) אֲלִיאֵב. בְּתַפ־קִידֵי בִיצוֹעַ כְּאֵלָה יִכּוֹל אָדָם, אִם עָשָׂה מְלֹאכְתּוֹ בְּמַסִּירוֹת־נַפֶּשׁ וְלִקְרַת־רוּחָם שֶׁל הַמְמוֹנִים עֲלוּ וְהִגִּיעַ בְּהַלִּישְׁגִים נִכְבְּדִים, לְרִכּוּשׁ לוֹ הוֹן בְּלִתִּי־מִבּוֹטֵל שֶׁל פּוֹפּוּלָאֲרִיוֹת, הַעֲרֵכָה, אַהֲדָה ו"קִשְׁרִים", אֲבָל כִּשְׁהוּא נִפְנָה וְעוֹבֵר מֵהֶם בְּפַסִּיעוֹת מְאוּשְׁוֹת אֵל חֲצֵר בֵּית־הַמְּטַבְּחִים שֶׁל הַמַּאֲבָק הַפּוֹלִיטִי־הַפְּנִימִי מְתַבְּרֵר לוֹ כִּי, לְמַרְבָּה הַצֵּעֵר, אֵין בְּכָל אֵלָה לְהַבְטִיחַ לוֹ עֵדִיין סְטָאטוּס שֶׁל "טַבַּח" וְלֹא שֶׁל "נְטַבַּח".

קִטְנָה אִךְ לְהִלְחֵם בְּהַ כְּשִׁידֵיהַ כְּפוֹתוֹת מֵאַחֲרֵי גְבָה וְלֹאמֶץ אֵת כֹּל כּוֹחוֹתֶיהָ עַל־מַנְת לְהַשִּׁיג מְטֵרָה מוֹגְבֵלָה, זֹאת בְּשַׁעָה שֶׁמַּעֲצַמַת־הַחֲסוֹת שֶׁל אוֹתָהּ מְדִינָה קִטְנָה אִינָה מְתַעַרְבַת בְּסִיכ־סוּךְ הַצְּבָאֵי בְּמִישְׁרִים; וְכַנְגַד זֶה עֲשׂוּיָה מַעֲצָמָה גְדוֹלָה לְהַשִּׁיג מְטֵרָה טוֹטָאֲלִית עַל־יְדֵי שִׁימוּשׁ מוֹגְבֵל (וְלַעֲתִים שִׁימוּשׁ בְּאִיּוֹם וּמְדִינּוֹת־הַרְתַּעָה) בְּמְדִינָה קִטְנָה. יַחֲסִי הַמַּע־רַכַת תְּלוּיִים בְּמַסִּיבּוֹת, בְּטִיב הַמְטֵרּוֹת, בְּאִפְשָׁרוֹת לְשִׁימוּשׁ בְּכוּחַ, בְּקִירְבָה או בְּרִי־חוֹק הַגִּיאוגְרַפִּיִּים וְשֹׂאֵר תְּנָאִים מְשַׁתְּנִים וּמְגוֹנוּיִם.

בְּמַקְרָה הַפָּאֲרָאִדִּיגְמָטִי שֶׁל הַעֵימוֹת בֵּין יִשְׂרָאֵל לְבְרִית־הַמוֹעֲצוֹת מְנַחַח וִיטֵל אֵת "הַסִּיכְסוּךְ הַיִּשְׂרָאֵלִי־הָעִרְבִי" וּמוּצָא בּוֹ סִיכְסוּךְ הַחוּרָג לְגַמְרֵי מִן הַקּוֹנְפְּלִיקְטִים הַרְאֲצִיּוֹנִיִּים בְּהֶם יוֹדַע כֹּל צַד אֵת מְטֵרּוֹתָיו הַמוֹגְדֵרוֹת וְלִכּוֹן הוּא עֲשׂוּי, בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר, לְהַגִּיעַ לְאִיזָה הַסְכֵם מְתַקְבֵּל־עַל־הַדַּעַת. בְּסִיכ־סוּךְ שֶׁלְפָנֵינוּ, סוֹרוֹ וִיטֵל, מְטֵרּוֹת הַקּוֹנְפְּלִיקְטִים אִינָן מוֹסַכְמוֹת עַל הַצְּדָדִים וְלֹא פְחוֹת מִכֵּן אִינָן מוֹסַכְמוֹת בְּחוּךְ כֹּל אֶחָד מִן הַצְּדָדִים פְּנִימָה. כִּלְלֵי הָאִיזוֹן נִקְבְּרוּ תַחַת שִׁכְבָה עֵבֶה שֶׁל מִיתוּסִים וְאִמּוֹנוֹת אִי־רְאֲצִיּוֹנִלוּת וְאִין סִימְטֵרִיָה אִף בְּאֶחָד מִן הַמִּישׁוּרִים. הַמַּסְקָנָה הַפְּסִימִית הָיָה כִּי מַצִּיאוֹת זֹו גּוֹרֵרַת אֵת יִשְׂרָאֵל לְקִרְאָת סִיכְסוּךְ שֶׁל קִבְעַת הַעֲשׂוּי לְהִיפְתּוֹר רַק עִם חֲלוּף הָעֲנָן הַכְּבֵד שֶׁל אִי־רְאֲצִיּוֹנִלוּת וּמִתּוֹלּוּגִיָה הִיסְטוֹרִית מַעַל שְׁמֵי הָאִיזוֹר. הַפְּרַק עַל יִשְׂרָאֵל, הָאֲרוּךְ בְּפִרְקֵי הַסֵּפֶר, אִינְנוֹ דִיּוֹן הִיסְטוֹרִי מְפּוֹרֵט, אִךְ הוּא רְאוּי לְהַעֲרֵכָה רַבָּה מְשׁוּם בְּהִירוֹתוֹ וּגִיתוּחוֹ הָאֲנֹאֲלִיטִיִּים הַמְדוּקִיִּים וְהַחֲשׁוּבִים.

ב. ט.

אֲרֶץ הַצְּבִי

כְּשֹׂאֲדָם בַּעַל מְטַעַן חִיּוּבֵי שֶׁל שְׂאִיפַת גְּדוֹלָה או תְּהִלָּה מְתַקְרָב, או מַגִּיעַ, לְגִיל 50 וְעֵדִיין אֵין אִפִּילוֹ מַחְצִית תְּאוּוֹתוֹ בִּידוֹ, מְטַע־הַדְּבָרִים נִיצַת אִיזָה אוֹר אָדוּם לְפָנָיו. אִם

* אֲרִיָה לוֹבָה אֲלִיאֵב : אֲרֶץ הַצְּבִי (הַעֲרַכַת מַצַּב / אִפְשָׁרוּיוֹת פְּתוּחוֹת לְיִשְׂרָאֵל); עִם עוֹבֵד, 1972; 483 עִמ'.